

Sprawa C-55/19**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

23 kwietnia 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunale di Milano (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

1 kwietnia 2019 r.

Strona powodowa:

Condominio di Milano

Strona pozwana:

Eurothermo SpA

Przedmiot postępowania w postępowaniu przed sądem krajowym

Sprzeciw wspólnoty mieszkaniowej od nakazu zapłaty pewnych kwot podmiotowi gospodarczemu, z zakwestionowaniem klauzuli umownej odnoszącej się do odsetek za zwłokę, uznanej przez wspólnotę za „uciążliwą”.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Interpretacja pojęcia „konsumenta” w rozumieniu art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13/EWG w odniesieniu do możliwości objęcia nim „wspólnoty mieszkaniowej”, uregulowanej we włoskim porządku prawnym, w przypadku gdy zawiera ona umowę w celach innych niż działalność gospodarcza i znajduje się w sytuacji, w której jest stroną słabszą niż przedsiębiorca.

Artykuł 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Pytanie prejudycjalne

Czy pojęcie „konsumenta” w rozumieniu dyrektywy 93/13/EWG nie pozwala na zakwalifikowanie jako konsumenta podmiotu (takiego jak wspólnota mieszkaniowa w prawie włoskim), którego nie można objąć pojęciem „osoby fizycznej” i „osoby prawnej”, w przypadku gdy podmiot ten zawiera umowę w celach innych niż działalność gospodarcza i znajduje się w sytuacji, w której jest stroną słabszą niż przedsiębiorca zarówno pod względem pozycji negocjacyjnej, jak i stopnia poinformowania?

Przywołane przepisy prawa Unii Europejskiej

Artykuł 2 lit. b), art. 6 dyrektywy 93/13/EWG i pkt 1 lit. e) załącznika do tej dyrektywy.

Motyw 13 i art. 2 dyrektywy 2011/83/WE

Przywołane przepisy prawa krajowego

A) Przepisy proceduralne

Decreto legislativo n. 28/2010, Attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali (Dekret legislacyjny nr 28/2010, Wykonanie art. 60 ustawy nr 69 z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie mediacji w postępowaniu pojednawczym w sprawach cywilnych i handlowych):

Artykuł 11: „1. *W przypadku osiągnięcia polubownego porozumienia mediator sporządza protokół, do którego dołączany jest tekst tego porozumienia [...]*”.

Artykuł 12: „1. *W przypadku gdy wszystkie strony mediacji korzystają z pomocy adwokata, porozumienie podpisane przez strony i samych adwokatów stanowi tytuł egzekucyjny [...]. Adwokaci potwierdzają i poświadczają, że porozumienie jest zgodne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami i porządkiem publicznym [...]*”.

Artykuł 480 ust. 1 codice di procedura civile (kodeksu postępowania cywilnego): „*Wezwanie zawiera nakaz wykonania zobowiązania wynikającego z tytułu egzekucyjnego w terminie nie krótszym niż dziesięć dni [...], z ostrzeżeniem, że w braku jego wykonania przeprowadzona zostanie egzekucja przymusowa*”.

B) Przepisy materialne

Ochrona konsumenta

Decreto legislativo n. 206/2005 (dekret ustawodawczy nr 206/2005, tzw. „kodeks konsumencki”) (transponujący w szczególności dyrektywę 93/13/EWG):

Artykuł 3 ust. 1 lit. a): definiuje konsumenta jako osobę fizyczną, która działa w celach niezwiązanych z wykonywaną przez nią ewentualnie działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową.

Artykuł 33 ust. 2 lit. f): klauzule, które nakładają na konsumenta w razie niewypełnienia lub opóźnienia w wypełnieniu zobowiązania obowiązek zapłaty tytułem odszkodowania, kary lub innym równoważnym tytułem rażąco wysokiej kwoty, uznawane są za „uciążliwe”, o ile nie zostanie wykazane, że jest inaczej.

Artykuły 1341 i 1342 codice civile (kodeksu cywilnego) odnoszące się do ogólnych warunków umowy i warunków ich podpisania.

Przepisy dotyczące „wspólnoty mieszkaniowej” zawarte w kodeksie cywilnym

Artykuł 1117 bis: wspólnota mieszkaniowa istnieje, gdy „szereg lokali wchodzących w skład nieruchomości [...] lub szereg budynków posiada części wspólne w rozumieniu art. 1117”.

Artykuł 1117: wszystkie części budynku potrzebne do wspólnego użytkowania – takie jak na przykład grunt, na którym znajduje się budynek, fundamenty, belki nośne, dachy, schody, bramy wejściowe i wjazdowe, pomieszczenia dla wspólnych usług, windy – są przedmiotem wspólnej własności właścicieli poszczególnych lokali wchodzących w skład budynku (zwanymi „współwłaścicielami”).

Wspomnianymi wspólnymi częściami zarządzają zgromadzenie współwłaścicieli i zarządca wspólnoty mieszkaniowej.

Artykuł 1135: zgromadzenie współwłaścicieli odpowiada między innymi za powołanie zarządcy, zatwierdzenie budżetu na wydatki wymagane w ciągu roku i odpowiedni rozdział tych wydatków między współwłaścicielami; podejmuje decyzje w sprawie nadzwyczajnych prac konserwacyjnych i modernizacyjnych poprzez obowiązkowe ustanowienie funduszu specjalnego w wysokości równej kosztom tych pracom.

Artykuł 1130: zarządca jest zobowiązany do: prowadzenia obrad zgromadzenia, zwoływania ich co roku w celu zatwierdzenia sprawozdania wspólnoty mieszkaniowej [...] oraz do zapewnienia przestrzegania regulaminu wspólnoty mieszkaniowej; regulowania korzystania ze wspólnych części [...], tak aby każdy ze współwłaścicieli mógł jak najlepiej z nich korzystać; pobierania opłat i pokrywania kosztów niezbędnych do bieżącego utrzymania wspólnych części budynku i funkcjonowania wspólnych usług.

Artykuł 1129: zarządca jest również zobowiązany do „przekazywania środków pieniężnych otrzymanych jakimkolwiek tytułem od współwłaścicieli lub osób trzecich oraz wszelkich środków wypłaconych w imieniu wspólnoty na określony rachunek bieżący zarejestrowany na wspólnotę”.

Artykuł 1131: zarządca reprezentuje wspólnotę i może występować w sądzie w celu ochrony jej interesów zarówno przeciwko współwłaścicielom, jak i osobom trzecim, lub może być pozwany za każde działanie odnoszące się do wspólnych części budynku.

Artykuł 1133: środki przyjęte przez zarządcę w ramach jego kompetencji są „wiążące dla współwłaścicieli”.

Artykuł 2659: wspólnota mieszkaniowa posiada własny numer identyfikacji podatkowej, który należy podawać w dokumentach zapisywanych ewentualnie w rejestrach nieruchomości.

Artykuł 71bis przepisów wykonawczych do kodeksu cywilnego (załączonych do kodeksu): aby sprawować funkcję zarządcy wspólnoty mieszkaniowej wymagane są niektóre warunki osobiste takie jak korzystanie z praw obywatelskich i niekaralność za niektóre przestępstwa, oraz niektóre warunki zawodowe związane z wykształceniem, udział w szkoleniu dla zarządców wspólnot mieszkaniowych i w odpowiednich kursach doskonalących. Funkcja zarządcy wspólnoty mieszkaniowej może być również pełniona przez przedsiębiorstwo.

Zwięzłe przedstawianie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 Condominio di Milano (wspólnota mieszkaniowa w Mediolanie, zwana dalej „Condominio”) otrzymało nakaz, w którym Eurothermo SpA (zwana dalej „Eurothermo”) wezwała je do zapłaty 21 025,43 EUR tytułem odsetek za zwłokę.
- 2 Takie odsetki zostały przewidziane w ogólnych warunkach umowy zawartej pierwotnie między stronami, przygotowanych przez Eurothermo i zaakceptowanych przez Condominio, i zostały wyraźnie wymienione w późniejszym porozumieniu mediacyjnym, które zostało podpisane przez te strony w dniu 14 listopada 2014 r. w obecności ich adwokatów. Na mocy tego porozumienia kwota należna Eurothermo od Condominio, odpowiadająca kwocie głównej 71 392,31 EUR plus odsetki obliczone do dnia zawarcia tego porozumienia w wysokości 15 648,62 EUR, miała być wpłacana w miesięcznych ratach w wysokości 5,000 EUR każda. Porozumienie mediacyjne przewidywało obliczenie odsetek za zwłokę tak jak w przypadku pierwotnej umowy, w której przyjęto stawkę 9,25 % (wyższą od stawki ustawowej), a także odpowiednie wyrównanie w momencie zapłaty salda końcowego.
- 3 Następnie Condominio wpłacało należne raty aż do spłaty pełnej kwoty głównej i części odsetek, które zostały wymienione w porozumieniu mediacyjnym. Jednakże w związku z niewypłaceniem raty należnej w lutym 2016 r. Eurothermo doręczyło Condominio nakaz będący przedmiotem sporu, nakazując płatność kwoty 21 025,43 EUR tytułem odsetek za zwłokę, obliczonych według stopy 9,25 % za okres od dnia 1 stycznia 2011 r. (data zawarcia umowy początkowej) do dnia 17 lutego 2016 r. (dzień, w którym stwierdzono brak wpłacenia raty).

- 4 Condominio wniosło sprzeciw od tego nakazu do sądu odsyłającego.

Zasadnicze argumenty stron postępowania głównego

- 5 Między stronami jest bezsporne, że Condominio uiściło pełną kwotę kapitału, natomiast spór między nimi dotyczy tego, czy należne są dodatkowe kwoty tytułem odsetek za zwłokę za okres po zawarciu porozumienia mediacyjnego z dnia 14 listopada 2014 r.
- 6 Condominio uważa bowiem, że to porozumienie doprowadziło do powstania nowego zobowiązania, które zastąpiło zobowiązanie będące przedmiotem pierwotnej umowy, w wyniku czego Eurothermo nie może żądać odsetek wyższych od odsetek ostatecznie obliczonych w dniu zawarcia porozumienia mediacyjnego i wskazanych w tym porozumieniu, w wysokości 15 648,62 EUR, po odliczeniu kwoty odsetek już wpłaconych przez Condominio w miesięcznych ratach płaconych na mocy tego porozumienia.
- 7 Condominio uważa również, że ma ono status konsumenta wobec takiego przedsiębiorstwa i w związku z tym zwraca się do sądu odsyłającego o stwierdzenie, że klauzula zawarta w pierwotnej umowie, o której mowa w porozumieniu mediacyjnym, odnosząca się do odsetek za zwłokę, jest „uciążliwa”.
- 8 Eurothermo odpowiedziało, że dla rozstrzygnięcia nie jest istotne weryfikowanie ewentualnego statusu konsumenta przysługującego wspólnocie mieszkaniowej, biorąc pod uwagę, że w każdym przypadku byłoby to bez uszczerbku dla zdolności stron do zawierania porozumień w sprawie odsetek za zwłokę powyżej stawki ustawowej.
- 9 Wspomniane przedsiębiorstwo twierdzi następnie, że klauzula umowna była przedmiotem podwójnego podpisu złożonego przez Condominio, jak przewidziano w art. 1341 i 1342 kodeksu cywilnego. Wreszcie stopa odsetek za zwłokę w tej klauzuli (9,25 %) nie może zostać uznana za uciążliwą, ponieważ obowiązująca ustawowa stopa procentowa wynosi 8%.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 10 Sąd odsyłający uważa, że klauzula będąca przedmiotem sporu jest „uciążliwa” w rozumieniu przepisów dotyczących ochrony konsumentów (w szczególności art. 33 ust. 2 dekretu legislacyjnego nr 206/2005).
- 11 Niemniej niezbędną przesłanką przyjęcia takiego wniosku jest możliwość uznania wspólnoty mieszkaniowej za „konsumenta”.
- 12 W tym względzie sąd odsyłający zauważa, po pierwsze, że w prawie krajowym, wobec braku wyraźnej definicji w kodeksie cywilnym, prawny charakter

wspólnoty mieszkaniowej jest przedmiotem sprzecznych poglądów w orzecznictwie Corte Suprema di cassazione (najwyższego sądu kasacyjnego).

- 13 Zgodnie z tradycyjnym poglądem chodzi o organ zarządzający, który nie posiada osobowości prawnej odrębnej od osobowości prawnej współwłaścicieli.
- 14 Zgodnie z nowszym podejściem chodzi o autonomiczny podmiot prawa, odrębny od współwłaścicieli, nawet jeżeli nie posiada pełnej autonomii majątkowej.
- 15 Po drugie, odnosząc się do konkretnej kwestii, jaką jest możliwość przypisania wspólnocie mieszkaniowej charakteru „konsumenta”, sąd odsyłający zauważa, że istnieje ugruntowane orzecznictwo Corte Suprema di cassazione, zgodnie z którym do umowy zawartej przez zarządcę wspólnoty mieszkaniowej z przedsiębiorcą należy stosować przepisy dotyczące ochrony konsumentów. Dzieje się tak dlatego, że zarządca pełni funkcję pełnomocnika reprezentującego poszczególnych współwłaścicieli, których z kolei należy traktować jako konsumentów, gdyż są to osoby fizyczne działające w celach innych niż działalność gospodarcza lub zawodowa.
- 16 Sąd odsyłający ma jednak mimo to wątpliwości co do możliwości zaklasyfikowania wspólnoty mieszkaniowej jako „konsumenta”, ponieważ pojęcie „konsumenta” przyjęte przez prawo Unii Europejskiej (którego transpozycję stanowią przepisy krajowe) dotyczy dosłownie „osoby fizycznej”, która działa w celach niezwiązanych z prowadzoną przez nią ewentualnie działalnością gospodarczą, handlową, rzemieślniczą lub zawodową [art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13/EWG i art. 33 ust. 2 dekretu legislacyjnego nr 206/2005].
- 17 W szczególności Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwany dalej „Trybunał”) dokonuje ścisłej wykładni tego pojęcia. W tym względzie w sprawie dotyczącej dwóch umów zawartych między przedsiębiorcami stwierdzono, że „pojęcie »konsumenta«, zdefiniowane w art. 2 lit. b) dyrektywy, należy interpretować jako odnoszące się wyłącznie do osób fizycznych” (wyrok z dnia 22 listopada 2001 r., C-541/99 i C-542/99, Cape s.n.c.).
- 18 Sąd odsyłający zauważa również, że przy wielu okazjach Trybunał badał omawiane pojęcie nie w oparciu o dychotomię między osobami prawnymi i fizycznymi, lecz raczej o charakter stron umowy w konkretnym przypadku, a w szczególności fakt, że przy zawieraniu konkretnej umowy działają oni albo nie w ramach swojej działalności zawodowej (wyroki z dnia 19 listopada 2015 r., C-74/15, Tarcigu; z dnia 15 stycznia 2015 r., C-537/13, Siba; z dnia 30 maja 2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabitó).
- 19 Podobne podejście zostało przyjęte przez Trybunał przy uwzględnieniu rozumowania leżącego u podstaw ochrony przyznanej konsumentowi, a mianowicie gorszej sytuacji konsumenta względem przedsiębiorcy zarówno pod względem pozycji negocjacyjnej, jak i poziomu poinformowania. Ta gorsza sytuacja, która prowadzi konsumenta do przyjęcia warunków przygotowanych przez przedsiębiorcę, bez możliwości wpływania na ich treść (wyrok z dnia 26

października 2006 r., C-168/2005, Mostaza Claro), stanowi podstawę do podjęcia działań na mocy art. 6 dyrektywy 93/13/EWG w celu przywrócenia zasadniczej równości stron (wyroki z dnia 17 lipca 2014 r., C-169/14, Sánchez Morcillo; z dnia 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Espanol de Crédito).

- 20 W tym samym duchu Trybunał orzekł, że pojęcie konsumenta ma „charakter obiektywny” i jest niezależne od konkretnego zasobu wiedzy, jaki może mieć dana osoba, czy też od posiadanych przez nią w rzeczywistości informacji, wobec czego sąd krajowy w celu sprawdzenia, czy kontrahent może być zakwalifikowany jako konsument, musi wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności konkretnej sprawy, a w szczególności „charakter towaru lub usługi będących przedmiotem rozpatrywanej umowy, które to okoliczności mogą wykazać cel nabycia tego towaru lub tej usługi” (wyrok z dnia 3 września 2015 r., C-110/14, Corea, w którym Trybunał stwierdził, że nie może wykluczyć możliwości zakwalifikowania adwokata jako konsumenta, w sytuacji gdy działa on w celach niezwiązanych z jego działalnością zawodową).
- 21 W świetle przepisów i orzecznictwa Trybunału przywołanych przez sąd odsyłający nie jest jego zdaniem możliwe, nawet jeżeli opowiada się za tym przywołane orzecznictwo włoskiego Corte Suprema di cassazione, by wspólnota mieszkaniowa miała status „konsumenta”, ponieważ nie jest to „osoba fizyczna”.
- 22 Sąd odsyłający nie przestaje jednak żywić zasadniczych wątpliwości wynikających z faktu, że rozróżnienie między osobą fizyczną a osobą prawną (w oparciu o pojęcia konsumenta i przedsiębiorcy w prawie Unii i transponującym je prawie krajowym) jest zbyt ograniczające, ponieważ nie uwzględnia istnienia konkretnych podmiotów (obecnych jedynie w niektórych krajowych systemach prawnych), których nie można ująć w tym rozróżnieniu, a które mogą jednak znajdować się w gorszej sytuacji – zarówno pod względem pozycji negocjacyjnej, jak i stopnia poinformowania – względem przedsiębiorcy. W takich sytuacjach mogą one również potrzebować ochrony prawnej, która by mogła przywrócić rzeczywistą równowagę i zasadniczą równość między stronami.
- 23 Sąd odsyłający uważa w związku z tym, że należy zwrócić się do Trybunału z pytaniem, czy można wyjść poza wspomniane wyżej rozumowanie i przyznać status konsumenta i wynikającą z niego ochronę również podmiotowi, który choć nie może zostać uznany za osobę fizyczną lub osobę prawną, znajduje się w gorszej sytuacji względem przedsiębiorcy.
- 24 Kwestia ta jest istotna dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ w przypadku odpowiedzi twierdzącej Trybunału sąd odsyłający powinien uwzględnić sprzeciw Condominio di Milano wobec wezwania do zapłaty ze strony Eurothermo.